

Zamiast antybiotyków profilaktyka

Bioasekuracja i właściwe zarządzanie w produkcji zwierzęcej są narzędziem w walce z nadużywaniem antybiotyków.

Od odkrycia penicyliny przez Aleksandra Fleminga nastąpił niesamowity postęp w medycynie zarówno ludzkiej, jak i weterynaryjnej. Na przestrzeni lat ograniczono wiele chorób wywoływanych przez bakterie, jednak zlekceważono skutki szerokiego zastosowania antybiotyków. Powszechnie wykorzystywano fakt, że weterynaryjne środki przeciwdrobnoustrojowe wpływają stymulująco na przyrost masy mięśniowej, a także stosowano je rutynowo, żeby zminimalizować zagrożenie zarażenia stad, czy zrekompensować złe praktyki w zakresie higieny i hodowli. Działania te przyczyniły się do uodporniania się mikroorganizmów na substancje, które do tej pory zabijały lub znacząco ograniczały ich rozwój. W sytuacji, gdy dotychczas używane antybiotyki przestają być skuteczne w terapii, rozpoczęto działania zmierzające do racjonalizacji zużycia i ograniczenia ich stosowania. Wprowadzono szereg regulacji prawnych, na mocy których obowiązują:

- zakaz stosowania antybiotyków w celach zapobiegawczych również przez stosowanie pasz leczniczych,
- zakaz stosowania antybiotyków w celu stymulacji wzrostu,
- ograniczenie stosowania antybiotyków w metafilaktyce (czyli leczeniu całego stada przy zakażeniu części zwierząt),
- zastrzeżenie części środków przeciwdrobnoustrojowych do stosowania wyłącznie u ludzi,
- obowiązek gromadzenia przez państwa UE danych dotyczących sprzedaży i stosowania antybiotyków z podziałem na gatunki zwierząt.

Monitoring sprzedaży antybiotyków jest prowadzony od 2011 r. przez Europejską Agencję Leków (EMA). Obserwacje pokazały, że 73% wszystkich antybiotyków jest wykorzystywane w rolnictwie. Natomiast niepokój budzi również fakt, że 2/3 antybiotyków stosowanych w medycynie jest również używane w weterynarii. Rodzi to zagrożenie dla zdrowia ludzi i wymusza poszukiwanie rozwiązań.

Podobnie jak od lat szukamy sposobów ograniczenia negatywnych zmian klimatu, tak też stoimy przed wyzwaniem zakończenia ery antybiotyków, znalezienia

alternatywnych metod leczenia i zwrócenia większej uwagi na profilaktykę chorób. To co może zrobić każdy hodowca w zakresie profilaktyki, to zabezpieczenie stada przed chorobami na etapie zarządzania, organizacji i kontroli produkcji.

Podstawą właściwa organizacja produkcji

- Nie bagatelizujemy zasad bioasekuracji, podejmując wszelkie czynności zmierzające do zapobiegania wprowadzenia czynnika zakaźnego do stada oraz kontrolowania dróg i sposobów szerzenia się patogenu w obiekcie produkcyjnym.
- Zwracamy uwagę na projekt budynku, logiczny rozkład pomieszczeń, jego usytuowanie, ogrodzenie.
- Twórzmy bariery dla transmiterów – gryzoni, owadów, dzikich ptaków.
- Ograniczmy do minimum możliwości wejścia do gospodarstwa osób postronnych i wjazdu pojazdów.
- Dezynfekujemy sprzęty i środki transportu.
- Przeprowadzamy kwarantannę i aklimatyzację nowych zwierząt wprowadzanych do stada.
- Przestrzegamy zasady cpp-cpp.
- Zlecajmy okresową dezynfekcję pomieszczeń.

Odpowiedzialne zarządzanie stadem

- Zapewnijmy poszczególnym grupom wiekowym i technologicznym optymalny dobrostan (stały monitoring parametrów środowiska, optymalna temperatura, równomierny dostęp do paszy i poideł, higiena, minimalizowanie stresu).
- Poszerzajmy wiedzę na temat czynników przyczyniających się do rozwoju określonych chorób.
- Wprowadzajmy w odpowiednim czasie rozwiązania ograniczające możliwości szerzenia się zakażeń.
- Ograniczajmy oddziaływanie na zwierzęta czynników predysponujących namnażanie się drobnoustrojów chorobotwórczych.
- Stosujmy immunoprofilaktykę, trafnie dobierając szczepionki i termin ich podania.

- Zlecajmy sporządzanie autoszczepionek – preparatów wytworzonych z patogenów pochodzących od zwierząt utrzymywanych w danym gospodarstwie i dla nich dedykowanych.

Monitorowanie sytuacji zdrowotnej stada

- Budujemy świadomość pracowników obsługi (szczególnie nowo zatrudnionych) nad znaczeniem sumienności wykonywanych obowiązków i ważnej roli szybkiego informowania o sytuacjach odbiegających od normy.
- Stale nadzorujemy sytuację epidemiologiczną.
- Prowadźmy codzienny przegląd sytuacji klinicznej w poszczególnych grupach wiekowych.
- Zaopatrmy się w narzędzia pozwalające na jak najszybsze wykrycie przyczyn pogorszenia się wyników produkcyjnych.
- Zlecajmy okresowe audyty środowiskowe pozwalające wychwycić odstępstwa od normy w zakresie warunków przebywania zwierząt, a co za tym idzie – przyczynę obniżenia odporności zwierząt i większej podatności na zarażenie.

Żywnienie jako czynnik wspierający odporność organizmu

- Stosujemy paszę dobrej jakości, dobraną do wieku i stanu fizjologicznego oraz odpowiednią technikę żywienia, co ma znaczenie w zapobieganiu chorobom przewodu pokarmowego.
- Wprowadzamy do żywienia substancje, w pewnym stopniu alternatywne do antybiotyków, w postaci enzymów, prebiotyków, probiotyków i postbiotyków, kwasów organicznych i peptydów o działaniu przeciwbakteryjnym, jak również kwasów tłuszczowych i naturalnych ekstraktów roślinnych, które dodatkowo wpływają na poprawę produktywności i stymulację apetytu.
- Poprzez odpowiedzialne żywienie zmierzamy do stabilizacji i stymulowania rozwoju korzystnej mikroflory przewodu pokarmowego, ograniczenia nadmiernego namnażania się flory chorobotwórczej i wywieramy wpływ na budowanie miejscowego systemu odpornościowego w jelitach.

Świadomość hodowców jest podstawą ograniczania zużycia środków przeciwdrobnoustrojowych w rolnictwie. Musimy wyzbyć się przekonania, że antybiotyki są lekarstwem na wszelkie niedociągnięcia wynikające z zaniedbań

w procesie produkcji lub braku wiedzy. Lekceważenie problemu antybiotykoodporności i bezkrytyczne, rutynowe ich stosowanie może wydawać się hodowcom nastawionym na zysk dobrym rozwiązaniem „tu i teraz”, jednak nie pozostawia nadziei na jutro.

Agnieszka Blacha, ŚODR Modliszewice

Źródło:

1. *Z. Pejsak, M. Porowski; Zasady postępowania ograniczające stosowanie antybiotyków w chowie świń, Życie Weterynaryjne 2023, 98, 220–224*
2. *Z. Pejsak, M. Truszczyński; Zarządzanie zdrowiem stada w oparciu o bioasekurację i eradykację czynników patogennych. Życie Weterynaryjne 2018, 93, 832–835*
3. *Praca zbiorowa, Metody chowu i hodowli stosowane w produkcji zwierzęcej zmierzające do ograniczenia stosowania antybiotyków, PIW w Puławach, 2022*